

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ

УДК: 159.964.2:615.851

© Г. В. Калмиков, 2021

orcid.org/ 0000-0002-1378-5236

<https://doi.org/10.33989/2226-4078.2021.1.227183>

КАЛМИКОВ Георгій Валентинович

*доктор психологічних наук, доцент; професор кафедри психології ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»*

ПСИХОТЕРАПІЯ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ І ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Стаття присвячена висвітленню результатів аналізу психологічної проблеми, затребуваної сучасним станом розвитку психотерапії – медичної і психологічної науки та практики лікування словом; встановленню співвідношення психології, психіатрії та психотерапії, яке сформувалося останнім часом в світовій практиці надання психологічної допомоги; виявленню уявлень науковців і практиків, які працюють в галузі психотерапії, про стратегії і тактики підготовки майбутніх психотерапевтів у вишах. В статті представлені дискусійні, інколи діаметрально протилежні, погляди вітчизняних і зарубіжних вчених (медиків, практикуючих психотерапевтів і супервізорів) щодо визначення власних, відмінних один від одного, предметів дослідження в психології, психіатрії і психотерапії – науках споріднених спільним об'єктом дослідження – психікою людини, а також щодо того, хто з фахівців, які надають психологічну допомогу, має право працювати психотерапевтом. Значна увага в змісті цієї статті приділена роз'ясненню того, які точки зору існують у представників науки, громадських організацій, медицини і психології на розмежування психотерапевтичних функцій і повноважень психотерапевтів в теперішній час; показу того, чим відрізняються компетенції психіатрів, психологів, психоаналітиків, медико-психотерапевтів і психологів-психотерапевтів, та які конкретні відмінності між ними. Описані традиції й авторське розуміння підготовки майбутніх психотерапевтів в медичних і психологічних закладах вищої освіти та перепідготовки фахівців в галузі психотерапії, а також роль та значення психолінгвістичних знань, дискурсивних умінь, навичок і компетентностей в психотерапевтичній освіті. Представлено результати моніторингу

змісту підготовки психотерапевтів в медичних і психологічних закладах вищої освіти за спеціальностями: «клінічна психологія», «психотерапія», описано недоліки, характерні для нинішньої психотерапевтичної освіти, а також наголошено на проблемі значної термінологічної не упорядкованості не тільки назв спеціальностей, за якими готують психотерапевтів, а й в отримуваних майбутніми фахівцями освітніх і професійних кваліфікацій. Доведено, що незалежно від медичної чи психологічної сфери функціонування психотерапії, вона не може існувати і розвиватися в перспективному руслі без прикладної психолінгвістики, яка озброює її науково обгрунтованими раціональними засобами, зокрема мовленнєво-мовними психотехніками, метамоделями психологічного (дискурсивного) впливу, зразками психотерапевтичних дискурсів, що забезпечують лапідарне результативне втручання в підсвідомі і свідомі пласти психіки клієнтів/пацієнтів.

Ключові слова: психотерапевт, психолог, лікар, психоаналітик, психотерапевтична підготовка і перепідготовка, психіатрія, психолінгвістика, дискурс.

Постановка проблеми. Вже століттями нам демонструють унікальний – психотерапевтичний – метод лікування. У психотерапії, зазначають фахівці, є лише одна загроза – необхідно знайти компетентного, який знає свою справу, психотерапевта, адже неосвічений фахівець може завдати незворотної шкоди. Тому до вибору лікаря, як вони радять людям, варто підходити з обережністю і уважністю (<https://vemakids.com.ua/education-center/psihoterapiya>). З огляду на це, одним із найскладніших проблемних питань в галузі психотерапії є питання про співвідношення психології, психіатрії і психотерапії. Тривають гострі дискусії щодо функцій психологічно орієнтованих наук і стосовно того, фахівці якого профілю мають право здійснювати психотерапевтичні послуги. До цієї небезспірної – паліативної – розмови долучалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Проте до сьогодні ні наукою, ні практикою не знайдено відповідей на ці спірні питання, які б влаштували всіх.

Нині психотерапевтичні сеанси проводяться, здебільшого, фахівцем-психотерапевтом (або психіатром, або лікарем чи психологом з кваліфікацією психотерапевта) шляхом встановлення глибокого особистого контакту з клієнтом, у спосіб бесід і обговорень, або у спосіб застосування медикаментозних засобів та різних психотехнологій:

когнітивних, поведінкових тощо. Однак таке визначення психотерапії в даний час не є однозначним і загальноприйнятним. Крім того, продовжуються дискусії між лікарями і психологами за привілейоване право належати до психотерапії і здійснювати психотерапевтичну взаємодію з клієнтами. Саме ці апокрифічні питання стали предметом аналізу і опису його результатів в цій статті.

Мета статті: представити існуюче співвідношення між психотерапією, психологією і психіатрією, розкрити стан і невирішені проблеми у підготовці майбутніх психотерапевтів, довести значення психолінгвістики для перспективного розвитку психотерапії та для якісного надання психотерапевтичної допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Полеміка щодо сучасної психотерапії, її власних функцій, співвідношення з психотерапією, психологією і психоконсультаванням, ефективності навчання і перепідготовки фахівців у ЗВО для надання якісних психотерапевтичних послуг та багатьох інших проблем теоретичного й прикладного характеру, зокрема компетентності психотерапевта, не упорядкованості психотерапевтичної термінології на межі наук та ін. – виникає на тлі актуалізації психотерапії в соціумі і намаганні фахівців різного профілю долучитися, інколи без необхідних підстав для цього, до реалізації психологічної допомоги. В обговоренні означених питань брали участь і медики, і психологи: як науковці, так і практики, зокрема М. Є. Бурно, І. З. Вельвовський, С. Г. Грінвальд, С. А. Ігумнов, В. А. Жмуров, Н. І. Козлов, Н. Г. Незнанова, А. Павлов, В. Е. Рожнов, А. Б. Холмогорова, Я. М. Козицька та ін. Кожний з них в своїх наукових публікаціях розглядав лише окремі аспекти проблеми співвідношення психології, психіатрії і психотерапії без узагальнення затребуваного соціумом комплексу цих дискусійних питань, які виникли як в медицині, так і психології, а також в практиці надання психологічної допомоги і підготовці майбутніх психотерапевтів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, аби відповісти на ці, затребувані часом, запитання, від початку потрібно з'ясувати, в чому полягає різниця між психіатрією, психологією, психотерапією і психологічним консультуванням.

Поняття «психотерапія» відрізняється не тільки від поняття «психіатрія», а й від поняття «психологія». Психотерапія є, як традиційно вважалось, різновидом або складовою частиною психіатричного лікування, описувалась в підручниках з психіатрії і рекомендувалася психіатрам для використання. Проте психіатричне лікування, здебільшого, не обмежувалося лише психотерапією, особливо у гострих випадках, коли було потрібне медикаментозне лікування.

Щодо психології, то вона, як справедливо зазначає Н.І. Козлов, вивчає внутрішній світ і поведінку не просто нормальної людини, але душевно здорової людини. Якщо ж людина переживає проблеми, душевний біль, допомогою в цьому займається вже психотерапія (http://psychologis.com.ua/psihologiya_i_psihoterapiya.htm).

Психіатрія діагностує за характерними ознаками душевні хвороби та причини, що їх породжують. Коло компетенцій психіатра досить широке. Це і важкі психічні захворювання, такі як: шизофренія, епілепсія, розумова відсталість; і більш «легкі» порушення – неврози, реакції на стрес, депресії, відхилення характеру. Психіатрія може займатися і алкоголізмом, і тютюнопалінням, і наркоманією (<http://grinvald.com/stati/chemotlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psiholog.html>).

Загальновідомо, що психотерапія у вузькому сенсі, як психологічне лікування, надання людині ситуативної душевної допомоги і підтримки у важких для неї життєвих ситуаціях, є важливою частиною практичної психології, поряд з психологією навчання і психологією розвитку. Адже у психологічній практиці психотерапевтична, навчальна і розвивальна робота досить тісно переплітаються, іноді використовуються одночасно.

Тим не менш важливо, зазначає Н. І. Козлов, ці психологічні підходи необхідно розрізняти. Коли на розвивальний тренінг потрапляє пацієнт, який потребує психотерапії, страждає і сам пацієнт, і учасники тренінгу поруч з ним. Коли на психотерапевтичні сесії (які іноді неточно можуть бути названі тренінгами особистісного росту) потрапляє бадьора і здорова людина, у неї: або сформується хибна думка про те, що таке зростання і розвиток особистості («Це для хворих!»), або вона сама на деякий час стане хворою. Коли ж психотерапію

розуміють як щось суттєво ширше, коли психотерапія розуміється як найрізноманітніша діяльність, спрямована на позбавлення людини від проблем (емоційних, особистісних, соціальних), включаючи консультування, допомогу в особистісному зростанні, філософствування і взаємне дослідження людської душі, то психотерапія з розділу практичної психології піднімається до рівня суміжної науки, відносини з якою психології ще належить з'ясувати (http://psychologis.com.ua/psihologiya_i_psihoterapiya.htm).

Отже, взаємовідносини психології та психотерапії залишаються не визначеними і досить проблематичними.

В академічній психології, продовжує думку Н. І. Козлов, місце психотерапії сильно применшене, в практичній психології – сильно перебільшене. Що стосується бурхливого розвитку практичної психології, то вона народилася саме з психотерапії та в даний час енергійно розвиває переважно психотерапію. В галузі практичної психології працюють і консультантом, і тренером. При цьому головним вибором все одно залишається: ти швидше психотерапевт або скоріше педагог? Ти лікуєш або ти вчиш? Головний вибір практичного психолога: психотерапевт або психолог-педагог. Найчастіше сьогодні цей вибір здійснюється на користь психотерапії. Але спочатку це видається цілком романтично: «Я буду допомагати людям у важких ситуаціях», але незабаром приходиться бачення, що психолог-консультант легко перетворюється в співробітника служби побуту. Однак з кожним роком зростає розуміння, що від безпосередньої допомоги людям з проблемами потрібно переходити до профілактики, попереджаючи появу проблем, що потрібно займатися психологією розвитку, що саме це виявляється тим перспективним напрямком, який створить нову людину і нове суспільство. Психолог повинен вчитися ставати педагогом (там само).

Незважаючи на цю слушну думку, психотерапія зараз набирає обертів і значно домінує над психологією навчання і виховання громадян різного віку.

Поширюється думка, що психотерапія потрібна не лише тим, хто потребує психологічної допомоги, а й усім людям як метод і засіб розвитку особистості, гармонізації й оптимізації її

душевних сил і психічних станів (<https://vemakids.com.ua/ua/education-center/psyhoterapiya>).

Крім того, побутує думка, чим більше людей упевняться, що психотерапія потрібна кожному, що 50 годин індивідуальної психотерапії – це зовсім малий, доступний кожному психотерапевтичний мінімум, тим більше у практичній психології виявиться клієнтів, уважає Н. І. Козлов (http://psychologis.com.ua/psihologiya_i_psihoterapiya.htm).

З огляду на існуюче розмежування функцій психології, психотерапії і психіатрії потрібно також з'ясувати, чим відрізняються психіатр, психотерапевт, психолог? Хто із фахівців, окрім означених, також уповноважений надавати психологічну допомогу? Для коректної відповіді на поставлене запитання потрібно відразу звернутися до тлумачення слова «психотерапевт». Слово «психотерапевт» здебільшого використовується в світовій психотерапевтичній практиці в двох значеннях: 1) медичний психотерапевт; 2) немедичний психотерапевт. Відповідно розрізняють такі кваліфікації: а) «лікарі-психотерапевти» – фахівці з вищою медичною освітою, які отримали підготовку за фахом «психіатрія» і подальшу підготовку з психотерапії (О профессиональной психотерапевтической..., 2001). Для стислості і зручності таких фахівців називають просто «психотерапевт». Особи, які не мають вищої медичної освіти, з юридичної точки зору, не мають право бути лікарем-психотерапевтом (Камалетдинова & Антонова, 2019); б) «психолог-психотерапевт». З огляду на цю номінацію передбачається такий вид надання психологічної допомоги, як «психотерапія (немедична)», але функції цих психотерапевтів не поширюються на відносини в сфері надання психіатричної і медичної психотерапевтичної допомоги громадянам. Таким чином, фахівець-психолог, який надає психологічну допомогу, але не працює в системі охорони здоров'я, може застосовувати немедичну психотерапію («О психологической помощи ..., 2009).

С. Г. Грінвальд, вважає, що психіатр і психотерапевт – це, перш за все, лікарі. Тобто фахівці, які мають вищу медичну освіту і отримали спеціалізацію у відповідній області. Психіатр займається лікуванням душевних хвороб. При цьому, маючи базову медичну підготовку, він приділяє увагу і тілу, і духу,

використовуючи всі доступні методи – ліки, спеціальні психологічні техніки (психотерапія), фізіопроцедури тощо (<http://grinvald.com/stati/chem-otlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psiholog.html>).

Щодо психотерапевта, то це – лікар, який займається лікуванням методом «психологічного впливу»: бесіди, роз'яснення, виявлення внутрішніх конфліктів і пошук шляхів вирішення психологічних проблем пацієнта. Психотерапевт не обов'язково є одночасно психіатром, проте краще за все, коли психотерапевт має підготовку і досвід роботи в психіатрії. Психотерапевт, як і психіатр, займається лікуванням психічних розладів, однак, якщо психіатри займаються переважно «важкими» психічними захворюваннями, віддаючи при цьому перевагу лікарським методам лікування, то поле діяльності психотерапевта – більш легкі розлади, а також прикордонні стани – ті випадки, коли людині погано, але хворобою цей стан назвати не можна, зазначає С. В. Грінвальд (там само).

Психотерапевта слід відрізнити, наголошують фахівці, від психолога і від психіатра. Щодо професіоналізму психотерапевта то він має пройти певну кількість годин власної психотерапії. Різні психотерапевтичні асоціації встановлюють різні норми. Поширена норма – 200 годин. Для професійної роботи психотерапевт повинен не тільки отримати диплом, а й регулярно проходити курси / семінари підвищення кваліфікації, а також долучатися до супервізії (обговорення матеріалу клієнтських психотерапевтичних сесій з супервізором) і проходити інтервізії (модеровані обговорення складних клієнтських випадків з колегами).

Основне зняття психотерапевта – слово, бесіда. Психотерапевт має володіти спеціальними психологічними техніками, як-то гіпноз, психологічні ігри, аутотренінг, тлумачення сновидінь. Психотерапевт, як будь-який лікар, має право призначати ліки, проводити медичні обстеження, діагностувати захворювання. Особлива діяльність психотерапевта – це психосоматичні розлади – захворювання, при яких страждає тіло, але причина страждань – душа. До психосоматичних розладів відносяться гіпертонічна хвороба, ожиріння, вегето-судинна дистонія, виразка шлунку і дванадцятипалої кишки, бронхіальна астма, синдром хронічної

втоми, неспецифічний виразковий коліт, деякі форми остеохондрозу, псоріазу. Ці захворювання дуже поширені, і хворі, які страждають ними, як правило, звертаються до терапевтів, невропатологів, дерматологів, кардіологів, гастроентерологів, проходять довгий, дороге лікування, і, як правило, безрезультатно (<http://grinvald.com/stati/chem-otlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psihiolog.html>).

Психолог – людина, яка отримала вищу гуманітарну освіту в області психології. Психолог не є лікарем, і, таким чином, не має право лікувати, проводити психотерапію без спеціальної підготовки, оскільки він не знає основ медичної діагностики, не може визначити тяжкість і справжню причину захворювання. Психолог не може рекомендувати медичні препарати (<http://grinvald.com/stati/chem-otlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psihiolog.html>). Саме так уважають й інші фахівці, зокрема в галузі клінічної психотерапії (Жмуров, 2012; Карвасарский, 2007).

У чому ж функція психолога? У більшості випадків, як зауважує С. Г. Грінвальд, сфера діяльності психолога не стосується хвороби: це маркетинг, управління персоналом, професійний підбір кадрів, педагогіка. На окрему увагу заслуговує спеціальна психологія – або дефектологія – психологія людей з обмеженими можливостями. Також психолог може займатися психологічним консультуванням – за допомогою знань людської психології, підказувати клієнтам шлях в складних життєвих ситуацій. Але це можливо тільки в тому випадку, якщо клієнти не відчують емоційного або іншого розладу (<http://grinvald.com/stati/chem-otlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psihiolog.html>).

Іншої думки дотримується група співавторів вважаючи, що фахівці в галузі неклінічної психології можуть надавати психотерапевтичні послуги, використовуючи різні методи лікування вербальними засобами (Холмогорова, Гаранян, Никитина, & Пуговкина, 2009).

Серед фахівців психотерапевтичного профілю окремою групою виділяються клінічні психологи. Їхні завдання – допомогти лікарю за допомогою тестових методик визначити ті чи інші психічні особливості пацієнтів. Окремо також стоять медичні психологи, які мають вищу медичну освіту та

спеціальну підготовку в області психології. Їхня компетенція – психологічна допомога соматично хворим. Вони, як правило, не займаються лікуванням душевних розладів. Які відносяться до сфери діяльності психіатрів (<http://grinvald.com/stati/chem-otlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psiholog.html>).

Хто може проводити психотерапію? Це, вважають інші фахівці, – лікарі-психіатри в процесі лікування захворювання, лікарі-психотерапевти (їм може бути не тільки психіатр, але і лікар іншої спеціальності, який має спеціальну підготовку), лікарі-наркологи, медичні психологи, а також психологи, які мають спеціальну підготовку (<https://doc.ua/news/articles/chto-takoe-psihoterapiya-i-zachem-ona-nuzhna>).

Особливий психотерапевтичний статус у психоаналітика. Хто ж такий психоаналітик? Відомо, що психоаналіз є однією з течій в психотерапії, заснований З. Фройдом. Щоб фахівець міг віднести себе до психоаналітиків, йому потрібно було в той час отримати спеціальність лікаря-психотерапевта, і пройти підготовку в області психоаналізу. Ще в 1947 році Лондонський інститут психоаналізу визначив наступну тривалість і структуру навчання психоаналітиків: 1) не менше чотирьох років особистого тренінгу (майбутній психоаналітик сам виступає в ролі пацієнта); 2) ведення двох хворих під контролем більш досвідченого лікаря і теоретична навчання протягом трьох років. Психоаналітична терапія передбачає відвідування психоаналітика п'ять разів на тиждень тривалістю від п'яти до п'ятнадцяти років (<http://grinvald.com/stati/chem-otlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psiholog.html>)

Сама номінація «психоаналіз» в теперішній час стала вельми модною. Тому багато психологів і лікарів називають себе «психоаналітиками», не маючи на це освітньо-професійних підстав і необхідного для здійснення такого аналізу досвіду. На сьогоднішній день психоаналіз як вид психологічної допомоги, на жаль втратив, зауважує С. Г. Грінвальд, своє значення. Я не бачив жодного пацієнта, що проходить психоаналіз! (там само).

Дискусійність питання, хто ж все таки має право бути психотерапевтом, знімає певною мірою Страсбурзька декларація, прийнята завдяки зусиллям Європейської психотерапевтичної асоціації (EAP).

Згідно Страсбурзької декларації психотерапія є особливою дисципліною з галузі гуманітарних наук, заняття якою є вільною і незалежною професією. Психотерапевтична освіта фахівця цього профілю вимагає високого рівня теоретичної та клінічної підготовленості. В психотерапії гарантованою має бути різноманітність терапевтичних методів. Освіта в області одного з психотерапевтичних методів повинна здійснюватися інтегрально, включаючи теорію, особистий терапевтичний досвід і практику під керівництвом супервізора. Одночасно мають набуватися широкі уявлення про інші методи. Доступ до такої освіти можливий за умови широкої попередньої підготовки, зокрема, в галузі гуманітарних та суспільних наук (Карвасарский, 2006). Незважаючи на рекомендовані Європейською психотерапевтичною асоціацією умови і підходи до визнання фахівців різного гуманітарного профілю психотерапевтами, нині продовжують співіснувати неоднозначні, навіть суперечливі, думки фахівців-науковців і фахівців-практиків в галузі психотерапії та управлінців про те, хто може працювати психотерапевтом і в яких ЗВО доцільніше готувати психотерапевтів?

В чому ж полягає різниця між психологами-психотерапевтами і лікарями-психотерапевтами, які до сьогодні в Україні надають психотерапевтичні послуги? Відмінності між психологом і лікарем, які здійснюють психологічну допомогу лежать передусім в площині отриманої ними освіти (https://k-s.org.ua/psykholohiya_dlya_doroslykh/chym-vidriznyayet%CA%B9sya-psykholoh-psykhoterapevt-psykhiatr/).

Які установи мають право здійснювати підготовку психотерапевтів в Україні?

Немедичні освітні установи, що реалізують навчальні програми за спеціальністю «053 Психологія» і спеціалізаціями «Психотерапія», або «Клінічна психологія» як у формі магістратури, так у формі професійної перепідготовки, мають право здійснювати навчання не тільки дипломованих лікарів, а й людей з психологічною та іншою освітою. Таким чином, де-факто психологи й інші фахівці, крім лікарів-психотерапевтів, які здобули цю кваліфікацію в медичних ЗВО, можуть отримувати кваліфікацію, що дозволяє застосовувати техніки психотерапії в своїй практиці.

На заході клінічні психологи мають право займатися психотерапією поряд із лікарями. У деяких європейських країнах поняття «психотерапевт» вживається стосовно осіб, які мають гуманітарну освіту, не пов'язану з медичною (Холмогорова, 1996). В Німеччині психотерапевтом за законом мають право називатися фахівці з вищою психологічною або медичною освітою, які додатково пройшли навчання і опанували психотерапевтичні методики. Відповідно перші іменуються – «психологічний психотерапевт», а другі – «лікарський психотерапевт» (<http://www.psychotherapie-neumuenster.de/beruf-psychotherapeut/>). Зигмунд Фройд писав, що для його методу медична освіта необов'язкова. Обґрунтуванню цієї тези спеціально присвячена одна з його праць, що опублікована в 1926 році «До питання про дилетантський аналіз: Бесіди з сторонніми». Фройд зазначав, що причини невротичних захворювань коріняться не в тілі, а в психіці. Саме тому для оцінки невротика, «так само як і для його лікування, медичне навчання нічого не дає, взагалі нічого» (Фройд, 2008).

Тепер сучасні психологічні факультети дають всебічну, потрібну для майбутнього психотерапевта, освіту. Серед сукупності багатьох психологічних дисциплін, необхідних для якісної підготовки майбутніх психотерапевтів, обов'язковими є такі, як клінічна психологія, психологія особистості, психологія розвитку, психогенетика, психофізіологія ЦНС, фізіологія ЦНС, ВНД і сенсорні системи, гормональна регуляція психічних станів, психопатологія, основи психотерапії, психологічне консультування, психодіагностика, тренінгова робота та інші дисципліни, орієнтовані на успішну психотерапевтичну діяльність майбутніх психологів (Павлов, 2004).

Не тільки ці, а й інші професійно-орієнтовані дисципліни, що вивчаються в психологічних ЗВО, певною мірою готують студентів до психотерапевтичної діяльності. Проте істотним недоліком сучасної підготовки майбутніх психотерапевтів на психологічних факультетах за спеціальністю 053 Психологія (спеціалізація «психотерапія», «психоаналіз», «клінічна психологія») є відсутність навчальних дисциплін, вивчення яких сприяє формуванню у студентів професійно-мовленневих умінь, навичок і психотерапевтично-дискусивної компетентності

(Калмиков, 2020: 95-99). Більше того, навіть в традиційно існуючій психотерапевтичній практиці відсутні як будь-які методичні рекомендації з дискурсивної діяльності психотерапевтів, так і моніторингові засоби оцінювання таких мовленнєво-вербальних – дискурсивно-фахових – здобутків психотерапевтів. Власне й самі психотерапевти відчують, як засвідчують результати опитування, значні труднощі при виборі доречних мовних засобів в процесі психотерапевтичної комунікації з клієнтами/пацієнтами. Вони не володіють тим репертуаром мовленнєво-мовних форм і структур, який би допомагав їм безперешкодно експлікувати свої психотерапевтичні інтенції, смисли та внутрішні програми продукованих професійних дискурсів. Відтак, виникає парадоксальна ситуація: відбувається підготовка психотерапевтів як навчання лікування словом, а формування у студентів відповідних такій освіті мовленнєво-вербальних умінь, навичок і компетентностей зовсім не передбачено змістом психологічної освіти.

Щодо підготовки майбутніх психотерапевтів в медичних ЗВО, то медики в процесі свого навчання вивчають лише такі психологічно орієнтовані дисципліни, як: неврологія, наркологія, психіатрія, а також основи психології, медичну психологію тощо. На дисципліни психотерапевтичного спрямування в медвузах, як правило, не виділяються кредити. Питання щодо дискурсивно-компетентнісної і комунікативно-толерантнісної підготовки студентів-медиків – майбутніх психотерапевтів – не піднімається взагалі. Як можна бачити, в медичних ЗВО залишається зовсім небагато часу на предмети, потрібні для професійної підготовки психотерапевта, незважаючи на те, що лікар будь-якої медичної спеціальності за родом своєї діяльності і за своїм покликанням крім свого основного фаху має бути ще й психотерапевтом, володіти вміннями етично-медичної комунікації з пацієнтами, навичками вербального заспокійливого впливу.

Дуже важливо, аби лікар-психотерапевт приймав і розумів клієнта, володів аудіювальними навичками, шанобливо ставився до нього і уважно слухав його. Без цього буде складно просунути в психотерапевтичній роботі. Важливо також, щоб він розумів цілі клієнта, завдання своєї роботи і результат, якого

він чекає від здійснюваної ним терапії. Обов'язково потрібно розповісти клієнту, як саме терапевт збирається працювати з клієнтом або ж надати рекомендацію, куди звернутися в разі, якщо використаний метод не підійде клієнту (<https://arcua.org/psixeya/vipuski/chochu-piti-do-psixoterapevta.-chogo-chekati-vid-terapiui-ta-yakoyu-vona-buvae.html>).

Спробу розмежувати функції фахівців з різною освітою, які здійснюють психологічну допомогу, здійснив С. В. Грінвальд. (<http://grinvald.com/stati/chem-otlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psiholog.html>). Відмінності між психіатром, психотерапевтом і психологом цей фахівець презентував у такий спосіб (табл. 1).

Таблиця 1

	Психіатр	Психотерапевт	Психолог
Освіта	Медична	Медична	Не медична
Право на лікування	є	є	Ні
Право на діагностику захворювання	є	є	Ні
Переважаючий метод лікування і впливу	Медикаментозне лікування	Психологічний вплив (бесіда, виявлення внутрішніх конфліктів і пошук шляхів, спеціальні техніки)	Психологічний вплив
Домінування сфери компетенції	Психотичні стани, шизофренія, маніакально-депресивний психоз, епілепсія, стан після інсульту, отруєння, черепно-мозкові травми, алкоголізм, наркоманія, неврози, відставання у розвитку тощо.	Стреси, наслідки нервового напруження, втома, неврастенія, нервовий зрив, внутрішні конфлікти, депресія, апатія, психосоматичні захворювання, тривожні стани і нав'язливі страхи, панічні розлади, незадоволеність собою і своїм життям, кризові ситуації в особистому житті і на роботі, енурез, тики, заїкання тощо.	Психологічне консультування людей, які не відчувають депресії, тривожність, страхи тощо. Психологічне тестування.

Однак при розмежуванні функцій цей автор не виділяє психологів, які отримали спеціалізацію «психотерапія» та за сформованими в них компетентностями здатні виконувати функції психотерапевта в певних напрямках і видах психотерапії як лікування словом.

З огляду на вищезазначене виникає закономірне запитання: хто сьогодні має право працювати психотерапевтом? В Україні згідно із усталеною практикою психотерапевтами працюють або лікарі, або психологи (за кордоном таку можливість мають ще соціальні працівники, іноді філософи). Для того, щоб уточнити дійсний статус психотерапевта, якого традиційно пов'язували лише з медициною, варто з'ясувати, яку кваліфікацію за спеціалізацією він отримав. Якщо випусник має крім основної лікарської кваліфікації ще й додаткову кваліфікацію «психотерапевт», а випусник-психолог крім основної психологічної, ще й додаткові кваліфікації «психотерапевт», та (або) «психоаналітик», то такі фахівці можуть працювати в галузі психотерапії і надавати психологічну допомогу населенню України.

Але, ні базова освіта психолога, ні базова освіта лікаря самі по собі, не можуть бути сьогодні достатніми, щоб займатися психотерапією. Тільки той психолог або той лікар, який відповідно має психологічну або медичну освіту з психотерапевтичною спеціалізацією та (або) продовжив свою освіту, пройшовши професійну перепідготовку для отримання юридичного права практикувати в області психотерапії, може працювати психотерапевтом. Це стосується і наукових ступенів (кандидат або доктор наук), а також кафедральних посад і вчених звань у ЗВО (доцент чи професор), дипломи і атестати яких не підтверджують кваліфікацію в практичній – психотерапевтичній галузі. Таку точку зору висловлює й А. Павлов (Павлов, 2004). Навчання психотерапії (спеціалізація в медичному або психологічному ЗВО, або перепідготовка в галузі психотерапії) триває кілька років. Будь-яка короткотривала перепідготовка психотерапевтів, яка займає лише кілька місяців, звичайно, не може вважатися професійною й ефективною. Як приклад кваліфікованої кадрової, бездоганно і зразково досконалої підготовки психотерапевтів – навчання

танцювальної психотерапії, яка в окремих ЗВО в цілому триває до 4-х років (там само).

Особливого сенсу набувають довготривалі терміни навчання також в тих випадках, коли психотерапевтична освіта здійснюється згідно з тими видами психотерапії, в основі яких лежать вербальні засоби, зокрема в психоаналізі, груповому аналізі, когнітивно-поведінковій психотерапії, клієнт-психотерапії Роджерса, аналітичній психотерапії Юнга, трансактному аналізі Берна, екзистенційному аналізі тощо.

З огляду на це короткий цикл перепідготовки не тільки засвідчує «несерйозність» підходу, а й в деякому сенсі є шкідливим як для психотерапевта, який має амбіції професіонала, так і в першу чергу для клієнта/пацієнта, який не зможе отримати потрібного для його лікування вербального втручання в його психічні сфери підсвідомих й свідомих пластів психіки. Мовленнєво-мовні навички і дискурсивні компетентності, вкрай необхідні і потрібні для лікування словом, не формується за кілька місяців. Для оволодіння ними, як засвідчує досвід експериментальної роботи, потрібно значно більше часу, на кшталт хоча б терміну підготовки магістрів (Калмиков, 2020). Обмежитися в підготовці психотерапевтів лише формуванням знань про цей вид психологічної допомоги – значить дати дорогу у професійний світ психотерапії людині, яка знає, але не вміє і не здатна комунікувати з клієнтом, вибираючи при цьому доречні і вкрай необхідні для його лікування слова і мовленнєві фрази, не спроможна вербально вплинути на психіку людей, котрі потребують психотерапевтичних впливів. Отже, психолінгвістичний аспект психотерапії потребує особливої уваги як з боку науковців, так і тих, хто професійно здійснює підготовку майбутніх психотерапевтів.

Прикладом реалізації важливого завдання психолінгвістичної підготовки майбутнього психотерапевта є спеціально розроблений нами психолінгвістично центрований курс, розрахований на 6 кредитів навчання в ЗВО магістрантів за спеціальністю 053 Психологія (спеціалізація – «психотерапія»). Основна мета цієї психолінгвістичної дисципліни – формування професійно-мовленнєвої діяльності майбутнього психотерапевта, розвиток його психотерапевтично-дискурсивних

умінь, навичок і компетентностей. По завершенню магістратури майбутні психотерапевти, опанувавши цей курс, демонструють вільне володіння метамоделями психотерапевтичних дискурсів і дискурсивними психотехніками, а саме способами продукування дискурс-запитань, дискурс-заохочень, дискурс-конфронтацій, дискурс-інформувань, дискурс-номінацій емоцій та почуттів, дискурс-інтерпретувань, дискурс-саморозкриття, дискурс-керування, дискурс-підтримки, дискурс-відображень когнітивного змісту та ін. (Калмиков, 2016, 2017a, 2017b, 2017v, 2018).

Психолінгвістичний аспект психотерапевтичної діяльності фахівця безпосередньо пов'язаний і з підготовкою психоаналітичного психотерапевта. Так, наприклад міжнародні товариства психоаналітичної психотерапії ставлять такі вимоги до кваліфікації психоаналітичного психотерапевта: по-перше, наявність вищої психологічної або медичної освіти і досвіду практичної роботи; по-друге, особисто пройдені або психоаналіз, або психоаналітична психотерапія (не менше 200 сесій – це, як мінімум, 2 роки, але реально – 5 років); по-третє, отримання необхідної навчальної підготовки (в цілому більше 350 годин, включаючи індивідуальні супервізії); по-четверте, захищений диплом, в якому міститься опис випадку психотерапії, тривалістю більше 1-го року під супервізором досвідченого психоаналітика. Вимога щодо наявності особистого аналізу, (який проводиться тільки досвідченим психоаналітиком з відповідною кваліфікацією), займає наступне, після вищої освіти, місце. У такий спосіб підкреслюється значимість особистого психоаналізу для майбутніх психоаналітиків (Павлов, 2004). Серед цих вимог є обов'язково й така, що містить комунікативно-мовленнєвий компонент.

Зигмунд Фрейд, наголошував, що єдиний спосіб зрозуміти психоаналіз – це піддати психоаналізу себе самого (Фрейд, 2008).

В зарубіжних країнах навчання психоаналітичної психотерапії триває 3 роки, але реально займає близько 5-7 років. Нині навчальний заклад, який здійснює підготовку психоаналітичних психотерапевтів, відповідну міжнародним критеріям, – це Інститут практичної психології та психоаналізу (ІППиП) (Павлов, 2004).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи існуючі підходи до встановлення співвідношення між психотерапією, психологією і психіатрією, ustaleni tradicii funkcionuvannya psixoterapevtiv na osnovi otrimanih nimi riznikh kvalifikacij ta dosvid pidgotovki psixoterapevtiv v ZVO riznogo galuzevogo pidporjadkuvannya, vazhливо zaznachiti, що поняття психотерапія об'єднує собою всю різноманітну гаму способів лікування за допомогою мовних засобів і дій, але провідним способом лікування все ж таки залишаються вербальні засоби. З огляду на це виникає важливе наукове завдання – активно впроваджувати здобутки теоретичної і прикладної психолінгвістики у вирішення проблем якісної підготовки майбутніх психологів до мовленнєвого спілкування з клієнтами; навчати психотерапевтичних дискурсів; забезпечувати усвідомлення і розуміння майбутніми (і практикуючими) фахівцями категорій «значення» і «смысл» в процесах психотерапевтичної комунікації; формувати в них дискурсивну компетентність. Адже без таких мовленнєво-мовних здатностей не можлива кваліфікована, професійна бездоганна і зразкова, діяльність психотерапевта незалежно від того, яку базову освіту він отримав, а саме: медичну чи психологічну.

Настав час чітко визначитися з термінами, які потрібно вживати в назвах спеціальностей, спеціалізацій в закладах вищої освіти і кваліфікацій, які надаються ними. Прикладом може бути використання таких номінацій, як: «медична психотерапія» і «немедична психотерапія», або «клінічна психотерапія» і «неклінічна психотерапія», і відповідно – «лікар-психотерапевт» і «психолог-психотерапевт». Потрібно упорядкувати й термінологію стосовно людини, яка потребує психологічної допомоги. Це клієнт, чи пацієнт?

Подальші дослідження пов'язуватимуться з аналізом функцій психотерапевта і психоконсультанта, вивченням дискусійних думок щодо розмежування їхніх повноважень й ототожнення їхніх компетенцій науковцями та практиками.

Список використаних джерел

Бурно М. Е. Клиническая психотерапия. Изд. 2-е, доп. и перераб. Москва : Академический Проект; Деловая книга, 2006. 800 с.

- Вельвовский И. З. Психотерапия в клинической практике : учеб. пособ. Киев : Здоров'я, 1984. 160 с.
- Гринвальд С. Г. : веб-сайт. URL: <http://grinvald.com/stati/chemotlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psihiolog.html>
- Жмуров В. А. Большая энциклопедия по психиатрии. 2-е изд. Москва : Джангар, 2012. 864 с.
- Игумнов С. А. Клиническая психотерапия детей и подростков : справ. пособ. Минск : Беларус. навука, 1999. 188 с.
- Калмиков Г. В. Дискурс як мовленнєвий вплив. *Psycholinguistics*. 2017а. № 21(1). С. 112–128.
- Калмиков Г. В. Дискурсивний вплив як спосіб реалізації професійно-мовленнєвої діяльності психолога. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2017с. № 14(1). С. 86–100.
- Калмиков Г. В. Дискурсивні практики як компоненти професійно-мовленнєвої діяльності психологів. *Psycholinguistics*. 2016. № 20 (1). С. 98–111.
- Калмиков Г. В. Професійно-психологічний дискурс як інструмент впливу на адресата. *Psycholinguistics*. 2017б. № 22(1). С. 104–124.
- Калмиков Г. В. Психологія розвитку професійно-мовленнєвої діяльності майбутніх психологів : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Переяслав, 2020.
- Калмиков Г. В. Психолого-професійний дискурс як вираження інтенціональної спрямованості суб'єкта мовлення на адресата. *Psycholinguistics*. 2018. № 23(1). С. 73–99.
- Калмиков Г., Добросок С. Дискурсивно-компетентнісні аспекти підготовки майбутніх психотерапевтів у психологічних і медичних ЗВО України. *Психолінгвістика в сучасному світі*. 2020. № 15. С. 95–99. <https://doi.org/10.31470/10.31470/2706-7904-2020-15-95-99>
- Камалетдинова З. Ф., Антонова Н. В. Психологическое консультирование: когнитивно-поведенческий подход : учеб. пособ. для бакалавриата, специалитета и магистратуры. 2-е изд. Москва : Издательство Юрайт, 2019. 211 с. (Бакалавр. Специалист. Магистр).
- Клиническая психотерапия в общей врачебной практике (практическое руководство) / под ред. Н.Г. Незнанова, Б. Д. Карвасарского. СПб. : Питер, 2008. 528 с.
- Клинические основы психотерапии. *Психотерапия* : учебник для студентов медицинских вузов и врачей общей практики / под ред. Б. Д. Карвасарского. Изд. 3-е., доп. СПб. : Питер, 2007. С. 64–68.
- Козицкая Я. М. Что такое психотерапия и зачем она нужна? URL: <https://doc.ua/news/articles/chto-takoe-psihoterapiya-i-zachem-ona-nuzhna>

- Козлов Н. И. Психологія і психотерапія. Психологіс. Енциклопедія практичної психології. URL: http://psychologis.com.ua/psihologiya_i_psihoterapiya.htm
- Літвінова К. Чим відрізняється психолог, психотерапевт, психіатр? Центр «Коло сім'ї». URL: https://k-s.org.ua/psykholohiya_dlya_doroslykh/chym-vidriznyayet%CA%B9sya-psykholoh-psykhoterapevt-psykiatr/
- О психологической помощи населению в городе Москве : Закон г. Москвы от 7 окт. 2009 г. № 43.
- Орлова Е. Юридическая экспертиза: о проекте закона РФ «О профессиональной психотерапевтической деятельности». *Московский психотерапевтический журнал*. 2001. № 1. С. 143–190.
- Основы клинической психотерапии невротозов. *Руководство по психотерапии* / под ред. В. Е. Рожнова. Москва : Медицина, 1974. С. 130–139.
- Павлов А. Психотерапевты и психологи: в чем разница? Или как стать психотерапевтом. *Психоаналитик. РУ: Психология – мифы и реальность*. 2004. URL: <https://www.psychanalyst.ru/psychology/psychotherapist.php>
- Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Б. Д. Карвасарского. 3-е изд., перераб. и доп. СПб. : Питер, 2006. 944 с.
- Психотерапія – що це? URL: <https://vemakids.com.ua/ua/education-center/psyhoterapiya>
- Фрейд З. Соч. в 10 томах. Доп. том : К вопросу о дилетантском анализе: Беседы с посторонним. Москва : СТД, 2008. С. 275.
- Холмогорова А. Б. Обсуждение проекта приказа «О подготовке медицинских психологов для учреждений, оказывающих психиатрическую и психотерапевтическую помощь». *Московский психотерапевтический журнал*. 1996. № 4.
- Холмогорова А. Б. Психологические аспекты микросоциального контекста психических расстройств (на примере шизофрении). *Московский психотерапевтический журнал*. 2000. № 3. С.191.
- Холмогорова А. Б., Гаранян Н. Г., Никитина И. В., Пуговкина О. Д. Научные исследования процесса психотерапии и ее эффективности: современное состояние проблемы. Ч. 1. *Социальная и клиническая психиатрия*. 2009. № 3. Т. XIX. С. 92–100.
- Хочу піти до психотерапевта. Чого чекати від терапії та якою вона буває. URL: <https://arcua.org/psixeya/vipuski/xochu-piti-do-psyhoterapevta.-chogo-chekati-vid-terapiui-ta-yakoyu-vona-buvae.html>
- Hofmann M. Was ist ein Psychotherapeut? URL: <http://www.psychotherapie-neumuenster.de/beruf-psychotherapeut/>

References

- Burno, M. E. (2006). *Klinicheskaja psihoterapija [Clinical psychotherapy]*. Moskva : Akademicheskij Proekt; Delovaja kniga [in Russian].
- Froid, Z. (2008). Soch. v 10 t. Dop. T.: *K voprosu o diletantskom analize: Besedy s postoronnim [On the question of amateurish analysis: Conversations with outsiders]*. Moskva: STD [in Russian].
- Grinval'd, S. G. Web site. Retrieved from <http://grinvald.com/stati/chem-otlichayutsya-psihiatr-psihoterapevt-psiholog.html> [in Russian].
- Hofmann M. *Was ist ein Psychotherapeut?* Retrieved from <http://www.psychotherapie-neumuenster.de/beruf-psychotherapeut/>
- Holmogorova, A. B. (1996). Obsuzhdenie proekta prikaza “O podgotovke medicinskih psihologov dlja uchrezhdenij, okazyvajushhih psihiatricheskiju i psihoterapevticheskiju pomoshh” [Discussion of the order “On the training of medical psychologists”]. *Moskovskij psihoterapevticheskij zhurnal*, 1996, 4[in Russian].
- Holmogorova, A. B. (2000). Psihologicheskie aspekty mikrosocial'nogo konteksta psihicheskikh rasstrojstv (na primere shizofrenii) [Psychological aspects of the microsocial context of mental disorders (on the example of schizophrenia)]. *Moskovskij psihoterapevticheskij zhurnal*, 3, 191 [in Russian].
- Holmogorova, A. B., Garanjan, N. G., Nikitina, I. V., & Pugovkina, O.D. (2009). Nauchnye issledovanija processa psihoterapii i ee jeffektivnosti: sovremennoe sostojanie problemy [Scientific research of the process of psychotherapy and its effectiveness: the current state of the problem]. Vol. 1. *Social'naja i klinicheskaja psihiatrija*, 3(XIX), 92-100 [in Russian].
- Igumnov, S. A. (1999). *Klinicheskaja psihoterapija detej i podrostkov [Clinical psychotherapy for children and adolescents]: sprav. posob.* Minsk: Belarus. navuka [in Russian].
- Kalmykov, H. V. (2016). Dyskursyvni praktyky yak komponenty profesiino-movlennievoi diialnosti psykhologiv [Discursive practices as components of professional speech activity of the psychologists]. *Psycholinguistic*, 20(1), 98-111 [in Ukrainian].
- Kalmykov, H. V. (2017a). Dyskurs yak movlennievyi vplyv [Discourse as a speech influence]. *Psycholinguistics*, 21(1), 112-128 [in Ukrainian].
- Kalmykov, H. V. (2017b). Profesiino-psykhologichnyi dyskurs yak instrument vplyvu na adresata [Professional-psychological discourse as a tool for influencing the addressee]. *Psycholinguistics*, 22(1), 104-124 [in Ukrainian].
- Kalmykov, H. V. (2017c). Dyskursyvnyi vplyv yak sposib realizatsii profesiino-movlennievoi diialnosti psykhologa [Discursive influence as a way of realization the professional-speech activity of

- a psychologist]. *East European Journal of Psycholinguistics*, 14(1), 86-100 [in Ukrainian].
- Kalmykov, H. V. (2018). Psykholoho-profesiinyi dyskurs yak vyrazhennia intentsionalnoi spriamovanosti sub'iekta movlennia na adresata [Psychological and professional discourse as an expression of the intentional orientation of the subject of speech to the addressee]. *Psycholinguistics*, 23(1), 73-99 [in Ukrainian].
- Kalmykov, H. V. (2020). *Psykholohiia rozvytku profesiino-movlennievoi diialnosti maibutnikh psykholohiv [Psychology of the development of professional speech activity of future psychologists]* (Doctoral diss.). Pereiaslav [in Ukrainian].
- Kalmykov, H., & Dobroskok, S. (2020). Dyskursyvno-kompetentnisni aspekty pidhotovky maibutnikh psykhoterapevtiv u psykholohichnykh i medychnykh ZVO Ukrainy [Discourse-competence aspects of preparation the future psychotherapists in psychologic and medical higher schools of Ukraine]. *Psykholinhvistyka v suchasnomu sviti*, 15, 95-99. <https://doi.org/10.31470/10.31470/2706-7904-2020-15-95-99> [in Ukrainian].
- Kamaletdinova, Z. F., & Antonova, N. V. *Psihologicheskoe konsul'tirovanie: kognitivno-povedencheskij podhod [Psychological counseling: cognitive-behavioral approach]*. Moskva: Izdatel'stvo Jurajt [in Russian].
- Karvasarskij, B. D. (Ed.). (2007). Klinicheskie osnovy psihoterapii [Clinical Basics of Psychotherapy]. *Psihoterapija: uchebnik dlja studentov medicinskih vuzov i vrachej obshhej praktiki*. (p. 64-68). Sankt-Peterburg: Piter [in Russian].
- Khochu pity do psykhoterapevta. Choho chekaty vid terapii ta yakoiu vona buvae [I want to go to a psychotherapist. What to expect from therapy and what it is like?]*. Retrieved from <https://arcua.org/psixeya/vipuski/xochu-piti-do-psixoterapevta.-chogo-chehati-vid-terapiui-ta-yakoyu-vona-buvae.html> [in Ukrainian].
- Kozickaja, Ja. M. *Chto takoe psihoterapija i zachem ona nuzhna? [What is psychotherapy and why is it needed?]*. Retrieved from <https://doc.ua/news/articles/chto-takoe-psihoterapiya-i-zachem-ona-nuzhna> [in Russian].
- Kozlov, N. I. Psykholohiia i psykhoterapiia [Psychology and psychotherapy]. *Psykholohis. Entsyklopediia praktychnoi psykholohii [Psychologist. Encyclopedia of practical psychology]*. Retrieved from http://psychologis.com.ua/psihologiya_i_psihoterapiya.htm [in Ukrainian].
- Litvinova, K. Chym vidrizniaietsia psykholoh, psykhoterapevt, psykhiatr? [What is the difference between a psychologist, psychotherapist,

- psychiatrist?]. *Tsentr "Kolo sim'I"*. Retrieved from https://k-s.org.ua/psykholohiya_dlya_doroslykh/chym-vidriznyayet%CA%B9sya-psykholoh-psykhoterapevt-psykiatir/ [in Ukrainian].
- Neznanov, N. G., & Karvasarskij, B. D. (Eds.). (2008). *Klinicheskaja psihoterapija v obshhej vrachebnoj praktike (prakticheskoe rukovodstvo)* [Clinical psychotherapy in general medical practice (practical guide)]. Sankt-Peterburg: Piter [in Russian].
- O psihologicheskoy pomoshhi naseleniju v gorode Moskve* [On psychological assistance to the population in the city of Moscow]. (2009). Law of the city of Moscow dated from October 7, No. 43 [in Russian].
- Orlova, E. (2001). Juridicheskaja jekspertiza: o proekte zakona RF "O professional'noj psihoterapevticheskoy dejatel'nosti" [On professional psychotherapeutic activity]. *Moskovskij psihoterapevticheskij zhurnal*, 1, 143-190 [in Russian].
- Pavlov, A. (2004). Psihoterapevty i psihologi: v chem raznica? Ili kak stat' psihoterapevtom [Psychotherapists and psychologists: what's the difference? Or how to become a psychotherapist]. *Psihoanalitik. RU: Psihologija – mify i real'nost'*. Retrieved from <https://www.psychanalyst.ru/psychology/psychotherapist.php> [in Russian].
- Psyhoterapiia – shcho tse?* [Psychotherapy - what is it?]. Retrieved from <https://vemakids.com.ua/ua/education-center/psyhoterapiya> [in Ukrainian].
- Rozhnov, V. E. (Ed). (1974). *Osnovy klinicheskoy psihoterapii nevrozov* [Fundamentals of clinical psychotherapy of neuroses]. *Rukovodstvo po psihoterapii*. Moskva: Medicina [in Russian].
- Vel'vovskij, I. Z. (1984). *Psihoterapija v klinicheskoy praktike* [Psychotherapy in clinical practice: textbook]. Kyev: Zdorov'ja [in Russian].
- Zhmurov, V. A. (2012). *Bol'shaja jenciklopedija po psihiatrii* [Great Encyclopedia of Psychiatry]. Moskva: Dzhangar [in Russian].

H. Kalmykov

PSYCHOTHERAPY: DISCUSSION ISSUES OF TRAINING AND ACTIVITIES OF PSYCHOTHERAPEUTIC PROFESSIONALS

The article deals with highlighting of the results of psychological problem analysis demanded by the current state of the development of psychotherapy – medical and psychological science and practice of treatment by word; establishing the relationship between psychology, psychiatry and psychotherapy, which has been recently formed in the world practice on providing psychological care; identifying the ideas of scientists and practitioners working in the field of psychotherapy, the strategies and tactics of training future psychotherapists in universities. The article presents debatable, sometimes diametrically opposed, views of domestic and foreign

scientists (physicians, practicing psychotherapists and supervisors) on the definition of their own, different from each other, subjects in psychology, psychiatry and psychotherapy - sciences related to a common object of study – the human psyche, as well as which of the specialists who provide psychological assistance has the right to work as a psychotherapist. Considerable attention in the content of this article is paid to the explanation of what points of view exist in the representatives of science, public organizations, medicine and psychology on the delimitation of psychotherapeutic functions and powers of psychotherapists at present; showing how the competencies of psychiatrists, psychologists, psychoanalysts, medical psychotherapists and psychologists-psychotherapists differ, and what are the specific differences between them. The traditions and author's understanding of training the future psychotherapists in medical and psychological institutions of higher education and retraining of specialists in the field of psychotherapy, as well as the role and importance of psycholinguistic knowledge, discursive skills, abilities and competencies in psychotherapeutic education are described. The results of monitoring the content of training the psychotherapists in medical and psychological institutions of higher education in the specialties: "clinical psychology", "psychotherapy" are shown, the imperfection characteristic for the current psychotherapeutic education are described, and it is emphasized on existing of the problem of significant terminological disorder not only among the names of specialities according to which the psychotherapists are trained, but also in the educational and professional qualifications received by future specialists. It is proved that regardless of the medical or psychological sphere in psychotherapy, it cannot exist and develop in a promising direction without applied psycholinguistics, which equips it with scientifically substantiated rational means, in particular speech-language psychotechnics, metamodels of psychological (discursive) influence, samples of psychotherapeutic discourses providing lapidary effective intervention in the subconscious and conscious layers of the psyche of clients / patients.

Key words: *psychotherapist, psychologist, doctor, psychoanalyst, psychotherapeutic training and retraining, psychiatry, psycholinguistics, discourse.*

Надійшла до редакції 9.02.2021 р.